

אוחן. ואני תמה אם נאמר זכור ושומר מפי הגבורה, למה לא נכתב בלוחות הראשונות. ויתכן שהיה בלוחות הראשונות ובשניות כתוב זכור, ומשה פירש לישראל כי שמור נאמר עמו. הו כוונתם באמת:

ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה (ספר הבהרי אה קכב) הוכירו עוד סוד גדול בזכור ושומר, ועל הכלל תהיה הזכירה כיום והשמירה בלילה, והוא מאמר החכמים (כ"ק לב): שאומרים בערב שבת באי כלה באי כלה, באו ונצא לקראת שבת מלכה כלה, ויקראו לברכת היום קדושא רבא (פסחים ק"ג). שהוא הקדוש הגדול, ותבין זה. ואמת הוא שבתורה, כמו שאמרו בע"ז, מפני שבה נעיד על כל עיקרי האמונה בחרוש ובהשגחה ובנבואה. ובמכילתא (כאן) רבי יצחק אומר, לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת. ופירושה, שהגויים מונים ימי השבוע לשם הימים עצמן, ויקראו לכל יום שם בפני עצמו, או על שמות המשרתים, כנוצרים, או שמות אחרים שיקראו להם, וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחר בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוו בו לזכור חמיד בכל יום. וזה פשוטו של מקרא, וכך פירש ר"א. ואומר אני שזה מדרשו של שמאי הוקן (במכילתא דרשב"י) שפירש מצות זכור עד שלא תבא, כלומר שלא נשכחה בשום פנים, אבל הזכירו כברייתא (בכ"ה טו): עוד מדת חסירותו שהיה הוא מוכירו גם במאכליו ואוכל לזכור שבת כל ימי חייו, והלל עצמו מודה במדרשו של שמאי, אבל היתה בו מדה אחרת במאכלים מפני שכל מעשיו היו לשם שמים, והיה בוטה בה' שיומין לו לשבת מנה יפה מכל הימים:

אבל לרבותינו עוד בו מדרש ממלת לקדשו, שנקדשהו בזכרון, כענין וקדשתם את שנת החמשים שנה (ויקרא כ"ה י), שהוא טעון קדוש ב"ד לומר ביוכל מקדוש שנה ויקרא אף כאן צוה שנוכר את יום השבת בקדשנו אחר. וכך אמרו במכילתא (כאן) לקדשו, קדשוהו בברכה, מכאן אמרו מקדשין על היין בכניסתו, אין לי אלא ליום, ללילה מנין, ח"ל ושמרתם את השבת (להלן לא יד), והוא קדוש היום, והוא מן התורה, אינו אסמכתא, וכך אמרו (בכ"ה כ): נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה, הוה על קדוש הלילה, לפי שכל הטעונים קדוש מחקדשים בכניסתן פעם אחת, כגון קדוש החדש, וקדוש היובל, אבל ביום אסמכתא, ואין אומרים בו מקדוש כלל, שדיינו בפעם אחת בכניסתו. וכן על היין אסמכתא ואינו קבע כלל:

ובגמרא פסחים ק"ג: אמרו זכור את יום השבת לקדשו, זכרהו על היין בכניסתו, אין לי אלא ביום, כלילה מנין, ח"ל את יום השבת, האי תנא מהדר אלייא ונסב ליה קרא דיממא, ועוד, עיקר קדושה בלילה הוא, אלא הכי קאמר, זכור את יום השבת לקדשו, זכרהו על היין בכניסתו, אין לי אלא כלילה ביום מנין, ח"ל את יום השבת. וכן דברייתא שבמכילתא יתכן בה אין לי אלא כלילה שהוא עיקר הקדוש, ליום מנין זכור, והוא אסמכתא בעלמא. ומשם תלמוד שהמצוה הואת למרה ממלת "לקדשו", אבל זכור את יום השבת מצוה לזכור תמיד בכל יום, כמו שפירשו, אלא שכל מצות הזכירה במנין אחד כחשבון רמ"ת מצות שנצטוונו. ד"ע זה:

(ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. ענין עבודה היא מלאכה שאינה להנאת הגוף כאוכל נפש וכיוצא בה, כענין שנאמר ובכל עבודה בשדה (שמו"א ח יד), כי תעבוד את האדמה (בראשית ד יב), ונעבדתם ונורעתם (יחזקאל לו ט), וכאשר אפרש עוד בע"ה (ויקרא כג ז). ולכך אמר ששת ימים תעבוד את האדמה, ועשית כל מלאכתך, אשר היא לצורך גופך ולהנאתך, כענין את אשר תאפו אפו (לעיל טו כג), ובשבת לא תעשה שום מלאכה:

אם החליף ברבור השני וכל תמונה ואמר כל תמונה, בחסרון וא"ו, והוסיף אותה כ"ועל שלשים", וכן כל כיוצא בזה בשאר הדברות, אין ככך כלום, כי הכל אחד. והטעם הזה לא יסבול אותו אלא מי שאינו רגיל בתלמוד:

ומפורש אמרו (בכ"ה כ): נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה, שנאמר זכור ושומר, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה, שהנשים חייבות בשמירה, שכל מצות לא תעשה הן חייבות, ולא היו חייבות בזכירה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, אלא שההיקש הזה מתייב ג"כ כי מדת זכור רמוזו במצות עשה, והוא היוצא ממדת האהבה והוא למדת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו, ומדת שמור במצות לא תעשה, והוא למדת הרין ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאבהה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו וכממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכן אמרו דאחי עשה דחיי לא תעשה, ומפני זה יהיה העונש במצות לא תעשה גדול ועושיין בו דין כגון מלקות ומיתה, ואין עושיין בו דין במצות עשה כלל אלא במורדן, כמו לולב וציצית איני עושה, סוכה איני עושה, שסנהדרין היו מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או עד שתצא נפשו:

וכתב רש"י בפירוש זכור תנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נודמן לו חלק יפה יהא מומינו לשבת, וזו ברייתא היא ששניה במכילתא (כאן) כך, רבי אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרון אומר זכור את יום השבת לקדשו, תהא זכורו מאחר בשבת שאם נודמן לך חפץ יפה תהא מחקינו לשבת. אבל בלשון יחיד שנויה, ואינה כהלכה, שהרי בגמרא (כ"ה טו) אמרו תניא אמרו עליו על שמאי הוקן כל ימיו היה אוכל לזכור שבת, כיצד מצא בהמה נאה אומר תהא זו לזכור שבת, למחר מצא אחרת נאה הימנה מניח השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הוקן מדה אחרת היתה בו, כל מעשיו היו לשם שמים, שנאמר (יהוה"ס ח ט) ברוך ה' יום יום יעמס לנו. תניא נמי הכי, בית שמאי אומרים בחד בשבין לשבתך, ובי"ה אומרים ברוך ה' יום יום יעמס לנו:

ובמכילתא אחרת (מכילתא דרשב"י) שמאי הוקן אומר זכירה עד שלא תבא, שמירה משבתא, ומעשה בשמאי הגקן שלא היה זכרון שבת זו מפני, לקח חפץ טוב אומר זה לשבת, כלי חדש אומר זה לשבת, אבל הלל הוקן מדה אחרת היתה בו שהיה אומר כל מעשיך יהיו לשם שמים. וזלכה היא כדברי כ"ה:

ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן) שהיא מצוה שנוכר תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחה ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרון אותו תמיד יזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הזה כמו שאמר (להלן לא יג) כי אות היא בני וביניכם, וזה עיקר גדול באמונת האל:

וטעם **לקדשו**, שהיא זכרונו בו להיות קדוש בעינינו, כמו שאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מוכרז (ישעיה נ"ג יג), והטעם, שתהא השביתה בעינינו בעבור שהוא יום קדוש, להפנות בו מעסקי המהשבות והכלי הזמנים, ולהת בו עונג לנפשינו בדרכי ה', וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דברי ה', כמו שנאמר (מ"ב ד כג) מדוע את הולכת אליו היום לא תרש ולא שבת, שהיה דרכם כן, וכך אמרו ד"ל (ו"ה טו) מכלל דבחדש ושבת בעי למייל. והו טעם שביחת הבהמה, שלא תהא כלבנו מחשבה עליה: **ולכך** אמרו ד"ל (חולין ה) שהשבת שקולה כנגד כל מצות

נותן שאתר שבא יין לפניו בשעת ברכת המזון שיברך עליו¹⁰, וב"ש סברי שאחר שבא היין לשתות אין מטריחין אותו להניחו לברכת המזון, דסבירא להו אליבא דההוא תנא דלית ביה מצוה כולי האי שיהא צריך למנוע ממנו לשתות מכיון שנתן דעתו לשתות. ואע"פ שאמרו כאן ש"מ ברכה טעונה כוס, הגאונים ז"ל סומכין על מה שדחו האמוראים האחרונים²⁰ דלא אמרי' ברכה טעונה כוס²¹ הרי²² העמידו²³ ברית' זו כב"ש מדקתני מברך על המאור ועל הבשמים. ואליבא דב"ש הוא דתני האי תנא ברכה טעונה כוס כדאית' בברכות בפ' אלו הדברים²⁴. דאלו ב"ה לא סבירא להו ברכה טעונה כוס אלא למצות בלבד אם בא להם יין בתוך המזון או לאחר המזון דוקי' כפי גרסת הספרים המדוקדקים, אבל שיהא צריך לתור אחריו כדרך שמחזרין על המצוה אין לנו. ועוד כתבנו עיקר דבר זה במקומו בפרי' אלו דברים.

קו, א. [הא דאמרי' ביום מאי¹ אמר רב יהודה בורא פרי הגפן, וקרו ליה קדושא רבה, תמה הוא אמאי קרו ליה קדושא רבה כי מה ענין]² קדוש כיון שאינו מברך אלא ברכה של בורא פרי הגפן בלבד³, אם תאמר שהיא כעין זכר של קדוש אינו ענין ללמוד אותו מן הכתוב, שענין זה של זכר מתקנת חכמים הוא⁴ ואין סומכין אותו לכתוב⁵. וגראה שאין ברכה של בורא פרי הגפן זו אלא שיהא אדם קובע סעודתו על היין בשבתות וימים טובים⁶, וקורין אותו קדוש שסומך בה סעודתו כמו שסומכין אותה על הקדוש⁷, ומצוה זו של קביעות היין סמכו אותה על הכתוב.

ואם נאמר כן לא בסעודה ראשונה של יום הוא צריך לברך בורא פרי הגפן אלא אף בסעודה שניה, שלא מתורת קדוש ממש היא שתאמר כבר יצא חובת היום בקדוש. והרב ר' משה בר' מימון ז"ל⁸ כתב כך, שצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות, אלא שבמקום אחר⁹ כתב ומצוה לברך על היין קודם שיסעוד סעודה שניה, ולא ידענו אם דעתו למעט את השלישית¹⁰. ומשם הרב ר' יונה ז"ל מצאתי שהוא אומ' שלא מצינו שיהיה חייב לקדש אלא פעם אחת ביום ופעם אחת בלילה כדאמרי' זכור את יום השבת אין לי אלא בלילה וכו', וכיון שקדש ביום כבר יצא ידי קדוש מכל היום¹¹. ואם הוא מדין קדוש ממש כמו שהוא אומ', דין הקדוש הוא שלא יהא צריך לקדש אלא פעם אחת ושל לילה פוטר את של יום¹², שהכל הוא יום אחד, וכן אמרו¹³ מי שלא קדש בערב השבת מקדש והולך כל היום כולו, וכן הוא באמת שאין לשון קדוש אלא באותו המברכין בלילה לא במה שמברכין ביום שאינו אלא ברכת היין בלבד כמו שאמרנו. ושנא מפני שקראו אותו חכמים קדושא רבה רצונם לעשות אותו כענין קדוש שיהא קדוש אחד פוטר כל היום. אבל אנו לא ידענו טעם למה קראו אותו קדושא רבה אלא מפני שהוא קדם שיאכל כדין קדוש, ומפני זה לא היה להם לקרותו רבה ודיו שיקרא קדושא זוטא¹⁴. והרב מורי נ"ר אמר לי שהוא סוד נעלם.

והכלל שאם הוא מענין קדוש דיום בפעם [אתה] ביום, ואם הוא מענין לקבוע סעודתו על היין הוא צריך לברך בכל סעודה¹⁵. והמובן לנו מסוגית הגמ' שיהא¹⁶ לקבוע סעודתו על היין, ואם כן הרי היא בכלל ברכת הלחם וברכת היין שאם יצא אינו מוציא¹⁷. ואיכה כברכת היין של קדוש היום¹⁸ שאע"פ שיצא מוציא¹⁹, ואף כשלא יצא אינו יצא לברך אותה אלא אם כן ישתה הוא כן [הדין] [היין], כענין שאמרו²⁰ לא יפריס אדם פריסה לאורחים אלא אם כן אוכל עמהם²¹. ולפי שטח זו פשוט הוא שאין לאסור עליו אכילה בפירות ובמינו תרגומא²² קדם קדוש זה של יום²³ שאינו קדוש אלא לקבוע סעודתו על היין כמו שאמרנו. שהיום כבר נתקדש בקדוש הלילה. והרב ר' משה ז"ל²⁴ אינו שאסור לו לטעום בלום קדם קדוש זה²⁵. ואינו כלום²⁶.

7

ד ורבינו תם הנהיג וכו'. כמנ
 צמרדכי פרק ערבי פסחים כאלו
 גחל קרוביו הממס מפני שהם
 שומים כשהם רואים לחזור לדינם
 וכמו עוד שם היינו דוקא קרוביו
 שמתאבל עליהם אבל מאחרינו לא
 ורבינו יחיאל אמר ששמע שאין לרין
 ליהרר מלשמות אלא שנים עשר
 חדשים שהנשמה עולה ויורדת בגוף
 אבל טפי לא והעולם נהגו ליהרר אף
 לאחר שנים עשר חדשים וכו' ורבינו
 משולם היה גורם צמרדש שלו כל
 השומה בערב שנה צמחה וטעמה
 משום דעייפין מן הדין שקצלו כל
 השבע ושומין ולכן היה מקפיד שלא
 לשמות צמחה בערב שנה עכ"ל.
 וז"ל דכיון דמשע סכנה הוא יש
 ליהרר בשניהם ודוקא בשומה מים
 ורבינו חס שהנהיג שלא לאכול אינו
 אלא לפי שהיו שומים מים אבל
 צמדימניו של שומיה הוא שכן אין
 כחן טעם סכנה: וכתב
 הרמב"ם שגם בפעודה שלישיית
 קובע על היין וכו'. לכאורה נראה
 מדברי רבינו שהיין מלשון הרמב"ם
 שגם בפעודה שלישיית יקדש על היין כמו צלילה וצמחים ולכן כמנ
 דהר"ש לא היה מנריך על היין קודם דכין קידוש אבל כמנ כמנ
 צמחות מהר"ם אלעקר (מי קו) דאין זו דעת הרמב"ם דלא כמנ
 אלא לקבוע פעודה שלישיית על היין וקציעות פעודה לחוד וקידוש
 לחוד וכי"כ צ"י ופשוט הוא ואין כאן מחלוקת:

לשנים ועדיין לא הגיע זמן המנחה אינן מקיימין
 מצותה שלש סעודות אבל אם הגיע זמן המנחה
 יכולין לעשותה מיד אחר (ה) סעודת שחרית וכן
 היה עושה אדוני אבי הרא"ש ז"ל היה מברך
 ברכת המזון והיה (ו) נוטל ידיו ומברך עליהם
 ומברך המוציא והיה אומר שיותר טוב לעשות
 כן כיון שגמשה סעודת הבוקר עד אחר המנחה
 ואם לא היה עושה מיד השלישית לא היה
 יכול לאכול אחר כך אלא אכילה גסה:

[ב(ג)] ורבינו תם (ספר הישר תשובות סי' מה סי' וסי'
 מה סי' ב) הנהיג שלא לאכול בשבת בין מנחה
 לערבית משום דאיתא במדרש (עי' מדרש שחר טוב
 יא ה) כל השותה מים בשבת (ט) בין השמשות
 כאילו גזול המתים ב' ועל כן הנהיג לעשות
 סעודה שלישיית קודם המנחה. והרמב"ם ז"ל (פ"ל
 ה"י) כתב הולך לבית המדרש וקורא עד
 המנחה ומתפלל מנחה ואחר כך קובע סעודה
 שלישיית, ונראה דהכי עדיף טפי (ג) דכיון שהגיע
 זמן המנחה (י) אסור לאכול עד שיתפלל:
 [ד] וכתב הרמב"ם ז"ל (י"א) שגם בסעודה
 שלישיית קובע על היין ובוצע על שתי ככרות,
 ואדוני אבי הרא"ש ז"ל לא היה מברך על היין

ובן היה עושה אדוני אבי הרא"ש וכו'. כמנ מהר"ש (סס) ח"ל
 ובמרדכי כמנ שטוב להפסיק מעט ציניהם שלא ליטול ידיו מיד אחר
 ברכת המזון וכן ראיתי נוהגין להפסיק מעט בדברי מורה או בעיול
 קמח עכ"ל:
 ורבינו תם הנהיג וכו'. כמנ
 צמרדכי פרק ערבי פסחים כאלו
 גחל קרוביו הממס מפני שהם
 שומים כשהם רואים לחזור לדינם
 וכמו עוד שם היינו דוקא קרוביו
 שמתאבל עליהם אבל מאחרינו לא
 ורבינו יחיאל אמר ששמע שאין לרין
 ליהרר מלשמות אלא שנים עשר
 חדשים שהנשמה עולה ויורדת בגוף
 אבל טפי לא והעולם נהגו ליהרר אף
 לאחר שנים עשר חדשים וכו' ורבינו
 משולם היה גורם צמרדש שלו כל
 השומה בערב שנה צמחה וטעמה
 משום דעייפין מן הדין שקצלו כל
 השבע ושומין ולכן היה מקפיד שלא
 לשמות צמחה בערב שנה עכ"ל.
 וז"ל דכיון דמשע סכנה הוא יש
 ליהרר בשניהם ודוקא בשומה מים
 ורבינו חס שהנהיג שלא לאכול אינו
 אלא לפי שהיו שומים מים אבל
 צמדימניו של שומיה הוא שכן אין
 כחן טעם סכנה: וכתב
 הרמב"ם שגם בפעודה שלישיית
 קובע על היין וכו'. לכאורה נראה
 מדברי רבינו שהיין מלשון הרמב"ם
 שגם בפעודה שלישיית יקדש על היין כמו צלילה וצמחים ולכן כמנ
 דהר"ש לא היה מנריך על היין קודם דכין קידוש אבל כמנ כמנ
 צמחות מהר"ם אלעקר (מי קו) דאין זו דעת הרמב"ם דלא כמנ
 אלא לקבוע פעודה שלישיית על היין וקציעות פעודה לחוד וקידוש
 לחוד וכי"כ צ"י ופשוט הוא ואין כאן מחלוקת:

מג

[ב(ג)] ורבינו תם הנהיג שלא
 לאכול בין מנחה לערבית
 וכו'. כן כתבו הפוסקים (פסחים קה.
 ד"ה והי"מ) והר"ש (סס סי' יג)
 והמרדכי בפרק ערבי פסחים (ל טוף
 ע"ד) וכמנ שרבינו משולם השיב לו
 דהכי גרסינן צמרדש כל השומה מים
 בערב שנה אבל בשבת לא הוחר
 שם, וכן עמנו דבר לאכול ולשמות
 בין מנחה לערבית וכן הסכימו
 הגאונים (מיימוניות) בפרק ל' (א"ת כ)
 וכמנ שכן היה נוהג ה"ר מאיר
 ז"ל, וכמנ עוד ההגהות שאפילו
 האסורים זהו דוקא מן הנהר אבל
 מים שצבת מותר (א*) עכ"ל
 ומדעיהם נלמוד למה שכתב רבינו משולם דהכי גרסינן צמרדש כל
 השומה מים בערב שנה דהיינו דוקא מן הנהר. מלפני כבוד (סוף ש"מ
 מהרי"ו ח"ג) שם ספר אגודה (פסחים פ"י פ"ט פ"א) השומה מים
 בין השמשות גחל קרוביו ממס ויש מפרשים בין השמשות של ערב
 שנה ויש מפרשים דוקא בשנים עשר חדשים ראשונים של אצו
 ולאנו (ב):

[ד] וכתב הרמב"ם שגם בפעודה שלישיית קובע על היין ובוצע על שתי ככרות. בפרק (כ"ט) [ל'] (ה"ט), ורבינו ירוחם
 כתב בחלק א' (מ"ג, סס סוף ע"ג) שם הרמ"ה ה' דאין לרין לומר קידוש בפעודה שלישיית, וכן כמנ צמרדכי פרק כל כמנ
 (סי' שז) ובפסוקים (השני' המיוחסות) להרמב"ן קימן ר"י שהר"מ לא היה מנריך כמנ פרי הגפן בפעודה שלישיית קודם, וגם ה"ר
 יונה כמנ בפרק שלשה שאכלו (מכות לו: ד"ה ברכת) שאין נראה לו דברי הרמב"ם, וכפני הלקט (סי' ג) האריך למעט טעם למה אין
 לרין לקדש בפעודה שלישיית ואמר כך כמנ ח"ל והר"מ ה' כמנ אפי' רגיל לקדש בפעודה שלישיית אבל לא שמעתי טעם מפיו ע"כ:

דרכי משה

(א*) וכ"ש שאר משקין דמותרים עכ"ל הגהות. (סיימיות שם דפוס קושטא סוף ה"י): (ב) וכן כתב המרדכי פרק ערבי פסחים (ול סוף ע"ד)
 בשם רבינו יחיאל ג': (ג) וכן הוא בהגהות מרדכי דשבת דף ק"פ ע"ד ד' ובהגהות מיימוניות פרק ל' (א"ת כ). וכתב האגור (סו"ט ג) דכן
 המנהג באשכנז וצרפת:

פרישה

(ו) סעודת שחרית. וכן כתבו הפוסקים והמרדכי דוקא צה"מ. וכמנ הר"ש
 כיון שהוא מפסיק לכבוד שבת אין כאן מרה צרכות שלא לצורך: (ת) גופא
 ידיו ומברך. ז"ל מהר"ש (הגהותיו למה) ובמרדכי כמנ שטוב להפסיק מעט
 ציניהם שלא ליטול מיד אחר ברכת המזון וכן ראיתי נוהגים להפסיק מעט בדברי
 מורה או בעיול קמח: (ט) בין השמשות וכו'. משום דלא חורמ הגשמה
 לגיהנם הלך אסור לקבוע פעודה דלמא יפחה מים עיין בשו"ע מ"ג רמ"א
 (מ"ס): (י) אסור לאכול עד שיתפלא. וכמנ הגהות מיימון שכן הוא

הגהות והערות

ב' בדפוסים מנטובה וזאלוניקי נוסף כאן: ושמעתי כי הטעם הוא לפי שהמים
 צריכין במצואי שבת כדי לכבות האש מן תהינחם כשמורידין בו הרשעים במצואי
 שבת ואם היה שוחה כאילו גזול את המתים: ג' ועיי"ש דלאו דוקא אביו
 ואמו אלא ה"ה כל קרוביו שמתאבל עליהם, וכן מברואר בשבלי הלקט סי' קכ"ז
 ובספר גניא סי' כ', ועיי' מריק כ"ב ע"ב על כל המתים כולן וכו' לאתו ל'

ובאמת שאין לשון הרמב"ם מטאר זכרון לקדש כעבודה שלישית ה' ופי"ש ויש אומרים שיבול להשלים פעודה שלישית בפיני לקונע על הין שכחז איכא לפרושי דהיינו לומר ששמה יין כעבודתו. תרומתו וכו'. איכא למידק הלל בירושלמי ובמכילתא אמרו וכיון שכל הפוסקים סוברים דאין נריך לקדש וגם לשון הרמב"ם אינו דבקעודה שלישית נריך לפחות ככר אחד שלם וכי' ויש ליישב דלכתחלה מטאר שיריך לקדש אין מקדשין, ומכל מקום המקדש לא הפסיד ודאי נריך ככר שלם כדמשמע מלקיטת העומר אלל דלמס לא פעד כלמס ילל צמיני תרגימנא דיעבי

בלמס ילל צמיני תרגימנא דיעבי דכין דכנר קעד קעודה גמורה בשחרית כחפלת יוס השעת שהוא העיקר שזו אין נריך לתם לפנות ערב כי יספיק להצדיע נפשו בלוחה שעה צמיני תרגימנא ועומד לו במקום לתם ממש דלל גרע מאליל היה שזע הרבה למקיים לוזה נכזינה לו חס הוא חולה מרוב חלילה לפעור לגמרי: ופי"ש בשם ר"י דצריך לעשותה בפת. משמע דהכי הוה מתקנת רבינו דלל ילל אפילו דיעבי אלל נפח דכך היא מקנת הר"ש צפק הישן והכי נקטינן חס לא נערב פסח דאי אפשר נפח אחר ארבע שעות ומנהיגי נערב פסח לכול פת כעודה קודם כלות שעה רביעית ועוד ילל נשר או דג לאחר שז

קודם משום דאיתקש יום ללילה לענין קידוש מה לילה סגי בחד זימנא אף ביום גמי סגי בחד זימנא אבל היה ברצע על שתי ככרות ז, ואיתא בירושלמי במכילתא ה' דבסעודה שלישית צריך לפחות ככר אחד שלם משום דביום ששי ירד לכל אחד שני עמרים ומכל עומר עשו שתי ככרות הרי ארבע לשני עמרים אכל אחד בערב שבת ואחד בליל שבת ואחד בבוקר (יג) הרי נשאר לו אחד שלם לסעודה שלישית: [ה] ויש אומרים שיכול להשלים סעודה שלישית (יג) במיני תרגימנא פירוש מאכל העשוי מחמשת מיני דגן כדאמרינן גבי סוכה לדבי אליעזר שצריך ארבע עשרה סעודות בסוכה ואם השלים במיני תרגימנא יצא. ור"י היה אומר פיון דילפינן (שבת ק"ז:) שלש סעודות משלש פעמים היום דכתבי גבי מן צריך לעשותה בפת יא:

כיון שאפשר לקדש דברי הרמב"ם שמנריך לקדש וכמו שגילה שפירש רבינו יכול לומר כהרמב"ם אינו נוהג וכיון דגם לשאר הפוסקים אין חסור דעבר אין מומין צ"ל: [בדק הבית] אחר כך דאיתי להרמב"ם שכתב בפרק (ט"ו) [כ"ט] (ה"ה) ומצה לברך על היין ביום השבת קודם שיטעוד סעודה שניה, משמע מרבירו שבסעודה שלישית אין מצוה לברך על היין קודם שיטעוד ומכל מקום הורצה לעשות כן אין מוחין בידו [עד כאן]: ורענין נציעה על שמי ככרות כחב צענלי הלקט (שם) נסס ה"ר צימין דליכא קפידא לנצוע על שמי ככרות דמהיכא לפיין (שם ק"ז:) ליה [מדכתיב] (שמות טו) כה לקטו לתם משנה שני העומר כיון שאכלו סעודת שחרית לא היה לתם משנה צלחריס והמקפיד מה

שכרו אלו ופעולתו לפני עכ"ל, אלל הגהות (מיימוניות) פרק ל' (א"ח ט) והמרדכי פרק כל כחצי (שם) ורבינו ירוחם בחלק א' (ס"ג ע"ג) ומשנכח (הרשב"א המיוחסות) להרמב"ן סימן ר"י כתב שגם כעודה שלישית נריך לתם משנה ושכן היה רגיל מהר"ם וכן כתב הרב הנגיד (שם ה"ט) שסם גאון שכל זמן שהוא קועד נשנע נריך לנצוע על שמי ככרות (ד): ואיתא במכילתא דבפעודה שלישית צריך לפחות ככר אחד שלם וכו'. כן כתב המרדכי בפרק כל כחצי (ס"ג ע"ג):

[ה] ויש אומרים שיבול להשלים פעודה שלישית במיני תרומתו. כן כתב הר"ן בפרק כל כחצי (מד. ד"ה ואיכא) שיש אומרים כן ושהביאו ראיה מפרק הישן (קוסה טו.) וכן כתב ה"ר יונה בפרק שלשה שאכלו (נכרות לו: ד"ה נכרת) שסם רצני לרפת טו, והחוספות (קוסה טו.) ד"ה צמיני) והר"ש בפרק הישן (קוסה יג) ובפרק בתרא דיומנא (שם: קוס' ד"ה מיני) דחו ראייתו וכן כתב הגהות (מיימוניות) בפרק ל' (א"ח טו.) והמרדכי בפרק כל כחצי (שם) כתב שמי הקצרות ולא הכריע, וקמ"ג כתב צימין כ"ו (ענין, קט ע"ד) דכלל שלם סעודות נריך פת: וביני תרומתו. כתב הר"ן בפרק כל כחצי (שם) שהם פירות וכן פירש רש"י בפרק הישן (קוסה טו.) ד"ה צמיני ומכילתא, אלל החוספות כתב שם ובפרק בתרא דיומנא (שם) שהם כמו נשר דגים וכיוצא דברים שמתלפתים שם אם הפת. ומכילתא עוד ואלילו אי הוה אמרינן דנפיק בשלם סעודות צמיני תרגימנא כמו גבי סוכה מכל מקום צפירי לא נפיק דלל מהני נמי בסוכה (ה). וכסע עוד הר"ש בפרק הישן (שם) דכמוקפפתא פרק כילד מברכין (נכרות פ"ד ה"ד) פילא הביאו לפניו מיני תרגימנא מנריך עליו צרל מיני מנות ומשמע דמיני תרגימנא היינו מאלל שעשוי מתמשת מיניו ואלל שפיר הוא טעוב יוסר מנשר וגבינה עכ"ל וכן כתב הגהות (מיימוניות) בפרק ל' (שם), וקמ"ג רבינו על פירוש זה משום דמשמע כן במוקפפתא. ורבינו ירוחם בחלק א' (שם) כתב דמיני תרגימנא הם פירות וגם ה"ר יונה בפרק שלשה שאכלו (שם) כתב דכעודה שלישית נפטר באכלת פירות וכן כתב צענלי הלקט (ס"ג ע"ג) שהיה ר"י צ"ר יהודה נוהג להשלים סעודה שלישית צמיני פירות וה"ר יהודה מקפיד צמיני פירות של שעת מיני עכ"ל:

[ו] בתבא הר"ן (שם מד. ד"ה וכתב) והמרדכי בפרק כל כחצי (שם) (ו) שסם רבינו חס ה' דנשים חייבות בשלם סעודות וכן נמי לנצוע על שמי ככרות שאף הן היו נסס המן וכתב הר"ן ואין לנריך שכלל מעשה שבת ואלל שזין וכן כתב צענלי הלקט (ס"ג ע"ג) דנשים חייבות משום דעל בולס הוא אומר (שמות טו) כה) אללוהו היום וכן דנשים דין נשים גמרטו באכילה זו וכן מוכח בפרק אע"פ (מטות ק"ד ע"ג) גבי משרה אשתו על ידי שלם:

דרכי משה

(ז) וכן כתב אבודרהם ור"י שלם סעודת, ע"י קפ"ב: (ח) וכתב מהר"ל בהל' פסח (מנהגים הל' שבת הגדול וערב פסח ט"ס ע"ג) דבערב פסח שחל להיות בשבת יש לסמוך אמאן דאמר דיוצאין בפירות ועושין אותה בפירות: (י) ובפרדכי פרק קמא דמגילה (ע"ד) (ס"י חש"פ):

פרישה

הכי גרפינן ואיתא במכילתא דבפעודה שלישית וכו'. ולא כתיב כעפרים אחרים ואיכא בירושלמי ובמכילתא וכו': (יג) הרי צשאר לו אחד שלם פעודה שלישית. ומכל מקום לא קפידא מדי להטענן לנצוע על שמי ככרות ד"ל דאין צלעין על שמי ככרות רק לומר נח, דהא כליל כעקם שבת ובשחרית גמי אין טעע על שמי ככרות אלל משום וכו' נח בעלמא, היה גבי קעודה שלישית: (יג) בפיני תרומתו. יש מפרשים שהוא כל דבר שמתלפתין לו חס הפס כמו נשר דגים ויש אומרים שהוא פירות ויולאין זו דיעבי:

הנהרות והערות

הכונה להמהר"ם כ"ד ברוך מרונבנורק, אלא לה"ר מאיר ב"ר משה ר"י של שלפנינו לא נמצא ענין זה, ועיין פרישה כגון סק"י א: ט' תופ' פסחים ק"א בעל שבלי הלקט. וכן כתב במחזיק ברכה כגון אות ר': ז' בדפוסים מנטובה ושאלתיקי גוסף כאן: וכן היה נושה מהר"ם, והוא כמו שהביא גם הכ"י כאן מנהג המהר"ם: ח' בפסחה ופ"י ליחא לתיבת "בירושלמי", ובטור של הבי"ח איתא "בירושלמי ובמכילתא", וכן הגיה במ"ק, אבל בירושלמי ובמכילתא

ערוך

הלכות שבת סימן רצא

השלחן

קסא

ו יש מי שכתב שאם התחיל בסעודה שלישית קודם חצות ונמשכה עד אחר חצות יצא דהא עכ"פ אכל אחר חצות אבל אם יודע שתמשוך סעודתו עד אחר חצות אסור [מג"א סק"ג] ואין שום טעם בזה ואדרבא איפכא מסתברא דאם ידע שתמשוך עד אחר חצות והיתה כוונתו מתחלה לסעודה שלישית למה לא יצא ואם לא ידע שתמשוך עד אחר חצות ונמשכה ממילא והוא לא כיוון לסעודה שלישית נראה דלא יצא ואפילו אם נאמר דגם בכה"ג יצא אם כבר קיים סעודה שנייה דלא בעינן כוונה לשמה לשם סעודה שלישית מ"מ כשידע שתמשוך וכיוון לזה פשיטא דיצא ואין שום טעם לומר דלא יצא בכה"ג וכן עיקר לדינא [גם הס"ס תמה עליו וכמו דוודאי ש טעות הדפוס ע"ש והפרי"ג והמח"ס הטו כוונתו מפני איסור אכילה קודם מנחה ע"ש ודברים תמוהים הם שהרי כבר נפסקה הלכה כפי ר"צ דלא כהרי"ף והרמב"ם ויוד דמה ענינו לכת"ר וה"א לומר דגם כנמשכה לא לא דלולין אחר הסתמלה ולא הסכימו לדבריו וזה העיקר כהמג"א וה"ק]:

ז כתב רבינו הב"י בסעי' ג' אם נמשכה סעודת הבוקר עד שהגיע זמן המנחה יפסיק הסעודה ויברך ברהמ"ז ויטול ידיו ויברך ברכת המוציא ויסעוד ונכון הדבר שאם לא היה עושה כן מאחר שנמשכה סעודת הבוקר עד אותה שעה לא היה יכול לאכול אח"כ אלא אכילה גסה עכ"ל מפני דכל זמן האכילה האיציטומכא פתוחה ויכולה לקבל משא"כ אח"כ [ט"ו ומג"א] אך טוב להפסיק מעט בדברי תורה או בטיוול [ש]:

ח ונ"ל ברור דזהו להידור בעלמא אבל כדיעבד אפילו לא הפסיק מעט אלא מיד אחר ברהמ"ז נטל ידיו ג"כ יצא ויש מי שכתב דאותם שנשארים במקומן לא יצאו ידי חובתם דהוי כסעודה אחת [מג"א סק"ו נסס סה"ג] ולענ"ד אינו כן אלא לדעת התוס' בשבת [ק"י. ד"ה כמנסה] שאוסרים לחלק סעודת שחרית לשנים וחששו לברכה שאינה צריכה ע"ש אבל אנן קיי"ל כהרא"ש ורבו בהר"ם מרוטנבורג שכתבו שנכון לעשות כן הכיון שעושה משום סעודה שלישית אין כאן פסוס מרבה בברכות והם עצמם עשו כן לסעודה ובתשב"ץ כתב שמהר"ם בחורף

שהימים קצרים היה עושה סעודה שלישית על השלחן מיד אחר ברהמ"ז [נ"ן] והטור כתב שכן היה עושה אביו הרא"ש ז"ל ולא הזכירו כלל להפסיק אלא שבמרדכי כתב שטוב להפסיק ע"ש ולא לעיכובא וכן משמע מכל הפוסקים וכן עיקר לדינא:

ט וכל זה למי שקשה לו לאכול אחר מנחה או סיבה אחרת אבל מי שיודע שאפשר לו לאכול אחר שיתפלל מנחה עם הצבור לא יעשה לכתחלה סעודה שלישית קודם מנחה מיהו אם עשאה יצא ואפילו בשבת שהוא עיו"ט אם יכול לאכול קודם שעה עשירית לא יחלק סעודת שחרית לשתיים לכתחלה [מג"א סק"ט] והכלל מזה שלא כל הטבעיות שוין ובלבד שתהא כוונתו לשמים והיינו שלפי טבעו נכון לו לאכול כך או כך כמו שנתבאר:

י כתב הרמב"ם בפ"ל דין ט' חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה וצריך להזהר בג' סעודות אלו שלא יפחות מהן כלל וליספיק מומן ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד ג' סעודות ואם היה חולה מרוב האכילה או שהיה מתענה תמיד פטור מג' סעודות וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות וכן ביו"ט עכ"ל ומשמע דמצריך כוס לקידוש גם בסעודה שלישית ותמהו עליו דלא מצינו בגמ' רק קידוש פעם אחת ביום כמו בלילה ולזה כתבו דאין כוונתו על הקידוש אלא שישתה יין בסעודה כדרך סעודה חשובה [נ"מ] מיהו דעת המקובלים שגם בסעודה שלישית צריך כוס יין לקידוש ומימינו לא שמענו מי שעשה כן נח"ל השל"ה נסדורו לוקם הכוס כדו ואע"פ שאינו מחוייב וכו' לפי חכמי האמת נריך ג"כ לקדש כסעודה שלישית וכו' ע"ש אבל כפרע"ם שער השבת ספ"ג כתב ח"ל והנה אין ראוי לקדש על היין כסעודה זו וכו' כאלמנע סעודה נריך לשמות יין וכו' עכ"ל חסו ממש כדברי הרמב"ם לפי הכ"מ וכ"כ במשנת סקידים ד' ז"ע. ואם כה ואם כה כיוון הרמב"ם ז"ל לדברי המקובלים והוא פלא ואין דרכנו לנסות הפס כסעודה שלישית ועי' סי' רנ"ט סעי' י"ד]:

יא וזה שכתב הרמב"ם דצריך שתי ככרות וכמה מרבותינו שכתבו כן אבל הטור והמרדכי הביאו ממכילתא דסעודה שלישית

אם הסכנה גדולה לכו ביום אבל בסתם חולה אין עושין כן אלא מברכין מי שברך ואומרים שבת היא מלזעוק וכו' וכמ"ש בס"י רפ"ז ע"ש ומקשה לילד הוא בכלל חולה שיש בה סכנת היום ויכול לברך את החולה אע"פ שהוא בעיר אחרת ולא חיישנין שמא מת דרוב חולים לחיים אא"כ הניחו גוסס דאז אין מברכין אותו אא"כ ידוע שהוא חי [עי' ש"ת סק"ג שהניא גסס מהרי"ל דבר תמוה ש"ן מנרכין לחולה שאינו בעיר דשמא מת וזוה"ל כוונת מהרי"ל על חולה מסוכן גדול שקרוב לגסיפה]:

בשבת אבל אין תוקעין בשופר אא"כ תוקעין לקבץ את העם לעזור לאחייהם ולהצילם דהוי פקוח נפשות ובס"י תקע"ו יתבאר יותר בזה:

ו' ונרדף מפני רוח רעה זהו מין מחלה מסוכנת ויש שרוצין להמית א"ע לטבוע בנהר או ליחנק וה"ה לכל חולה שיש בו סכנת היום וזעקים ומתחננים ומתפללים וכן נהגו לומר צלותות ותפלות על החולים המסוכנים סכנת היום וכן נהגו לברכו בבהכ"נ ולשנות שמו ולומר תהלים בעבורו

סימן רפט להרבות בפעודת שהרית של שבת. ובו ה' סעיפים:

§ ויהיה שולחנו ערוך בבוקר ביום השבת לכבוד הסעודה השנייה והמטות מוצעות ואצלינו הכסאות שיושבין עליהן יעמדו מסודרים כמו שמצפין על אורח נכבד ומפה פרוסה על הפת כמו בסעודת הלילה ואמרו חכמים בפסחים [ק"ה]. דכבוד יום קודם לכבוד לילה כגון אם אין לו יין הרבה או מיני מגדים יניחם לסעודת היום [מש"י ד"ה נתיב יוס] ולא לסעודת הלילה וכן כל מאכלים טובים שאפשר להכניס על סעודת היום המה קודמים מלסעודת הלילה ועי' במ"ש בס"י רע"א סעי' ט' ואין לשאול דאם כבוד יום קודם לכבוד לילה למה קידוש בלילה דאורייתא וביום מדרבנן זהו לא מפני הסעודה אלא מפני כניסת השבת ואדרבא דקידוש היום אינו אלא מפני כבוד הסעודה דאל"כ מה מקום לקידוש זה הלא כבר קדשוהו בכניסתו אלא וודאי דהקידוש הוא לכבוד הסעודה:

§ והטעם דכבוד יום קודם נ"ל משום דעיקרי הסעודות הם ביום ולא בלילה [עי' מוס' שלי עמודה זרה עו. ד"ס נט יומא] ועוד דבלילה הלא אכל ביום בע"ש וא"א להיות הסעודה חביבה עליו כביום השבת ועוד דבמקדש היתה עיקר הקדושה הניכרת ביום שהקריבו בו קרבן מוסף ולא בלילה שלא היתה שום עבודה של שבת ועוד דעיקר תוקף הזמן הוא ביום כדאיתא בשבת [פ"ע:] בויכוחו של יצחק לעתיד לבא דל פלגא דלילתא וכו' ע"ש ובעירובין [ס"ה.] אגן פועלי דיממא אגן ע"ש:

ג' וגם ביום צריך לקדש על כוס יין קודם הסעודה מדרבנן וסמכו זה ממקרא [שמות כ. מ] דזכור את יום השבת לקדשו [פסמי ק"ו.] ע"ש ולא משום דיום משמע יום ולא לילה דיום הוא מעת לעת כדכתיב [נלאש"מ ט. ה] ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד אלא דהאי יום הוא כמיותר הוה מצי למיכתב זכור את השבת לקדשו וטעמו של קידוש זה הוא מפני כבוד היום והסעודה כמ"ש בסעי' א' ומצאתי ראייה לזה מהשאלות יתרו [פי' י"ן] שהביא הרשב"ם בפסחים שם וז"ל אתאי כסא דהקרא וברוכי ומשתי משום כבוד שבת להלק בין מרת שבת למרת חול עכ"ל הרי דעיקר הקידוש הוא רק משום כבוד ולכן אין בו רק ברכת כפ"ה"ג ובגמ' שם קראו לה קידושא דבה ע"ד סגי נהור ועוד מפני שברכה זו יש בכל הקידושים [מש"י ורש"י סס] ויש שאומרים קודם הקידוש פסוקי זכור את יום השבת ויש שמתחילין על כן ברוך אם כי הוא באמצע הפסוק דאין כוונתן להפסוק אלא להקדים דברים וי"א מזמור לדוד ד' רועי וי"א פרשת בויכין אבל מגמ' שם מוכח להדיא שלא אמרו שום דבר ורק פתחו בברכת הגפן ושתו [לחומר שם ר"ה ליקנע וכו' מנדי כל הנרכה נפ"ה"ג אמרי נריש"ל וכו' גמין ושמי ע"ש וזוין נארגו נס"י רפ"ג שאינו נכון לחומר קודם הני יום ע"ש וכן ראיתי צילומי לגדולים שלא אמרו כלום קודם הקדוש (סו"ס):

ד' ואחד הקידוש יטול ידיו להסעודה על לחם משנה כמו בלילה ויסעוד ויש נוהגים

דחטר שמה קידוש, במקום שקידוש ומו בדברינו במועדים ו: מחשיב את הקידוש נראה שגם לדידה ש

ואולם יש לומר ד: בסעודה מ" שיוכל לברך במקום דהוה סעודה נמשכת. שרק במקומו לאחר שבת עלה ועדיף מ שמה לא ניכר שזהו במקו

ס

שאלה: ברכת ב שבת ביו

נסתפקתי במוצאי יקנה"ז, מדליקין הנר למצוה כבר אור אלקטרי, ומ דוקא ואפילו לכבוד ו הלכה סימן רח"צ ושמעתי שהעיר כעין י"ד סימן מ'

ונראה שאם הנר דע במוצאי שנ הסעודה חשובה וכו' דהוה לצורך הסעודה יפה דוקא, וכה"ג י דוקא בסעודה, שכי שהוא נר המאיר, ואי עיקר חשיבותו הו ברמב"ם רפ"ה משבו ולפי זה יש מקום לד אף דאינו מדליק ו במוצאי יוה"כ אם מו אלא להדליק ממנו ו ש

ובמק"א הבאתי שמרן הגר"ס זצ"ל דקדק שכל אחד יטעם מכוס קידוש ביום, שבוה שייך לכ"א הברכה דבורא פרי הגפן. וברשימות הגר"מ שורקין שליט"א מביא שהגר"ח מבריסק זצ"ל דקדק ביום לומר רק בורא פרי הגפן, ולא להקדים שום דבר, ודייק כן מלשון הרמב"ם פרק כ"ט דשבת (ה"י) "ומצוה לברך על היין ביום השבת קודם שיסעוד סעודה שנייה וזה הוא הנקרא קידושא רבא, מברך בורא פרי הגפן בלבד ושותה ואחר כך יטול ידיו ויסעוד" דייק שמברך בורא פרי הגפן בלבד, ופירש הגר"ח דהיינו שלא יוסיף פסוקים, (ולא אתי למעוטי ברכת הקידוש, דהרמב"ם בקידוש היום לא הזכיר כלל שמקדש על הכוס רק שמברך על הכוס ברכת הנהנין דבפה"ג וא"כ לא הוצרך לומר "לבד" למעט מברכת הקידוש אלא פירש לה הגר"ח דהיינו לאומרה בברכת בפה"ג לבד ולא להוסיף עלה פסוקים דקידוש. ואם כי אין הדיוק מוכרע כלל, מ"מ יש קצת משמעות כן בדברי הרמב"ם), ולכן דקדק בקידוש היום לברך בורא פרי הגפן לבד ולא אמר לפניה כלום.

וטעם הדבר נראה שהקהל מדמין כשאמרים איזה פסוקים קודם קידוש דזהו עיקר הקידוש ובורא פרי הגפן הוא לטעימה, בשעה שכל הקידוש ביום הוא בורא פרי הגפן (וחמור להם כה"ג עיקר מצות קידוש), ונראה שלזה כיוונו חז"ל שקורין קידוש היום קידושא רבא, שלא נימא כיון שהנוסח הוא רק בורא פרי הגפן עיקרו להנאה לבד, לכן קראו לקידוש היום "קידושא רבא" להורות שענינו רב מאד ובגדר שירה, ועיין בחידושי רבינו דוד על פסחים שמביא ממורו שבקידושא רבא יש סוד גדול, וא"ש לומר בקול רם לציבור רק בורא פרי הגפן, להראות שזה לבד הקידוש ויוצאין רק בו וכמ"ש, וכן רבינו החזו"א זצ"ל נהג ביום בקידוש לומר בורא פרי הגפן לבד בלי שום פסוקים. (ומיהו במק"א הבאתי יסוד לומר על כן ברך ד' את יום השבת ויקדשהו שאז יש לו ביום מצוה קיומית דקידוש כמו בלילה).

ועוד הביא חידוש בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל, על מה שיש שנוהגין ביום לפעמים לאכול מקצת הסעודה במקום שקידוש וגומר במקום אחר, וכגון כשיש שבע ברכות וכדומה, והעיר שדין קידוש במקום סעודה הוא הלכה בסעודה, שצריך להחשיבה בקידוש קודם, ואם גומר במקום אחר לא מועיל שמה

יש מעט יין, והמקדש טועם מלא לוגמיו מכוס עם רביעית, והאורחים שותים מכוסות קטנים הנ"ל שקידוש על כל הכוסות שהם לפניו, ושותין מיין שאינו פגום, [ויחידים מב"ב שותים מכוס קידוש גופא שטעם ממנו דעדיף שהוא הכוס של קידוש עם רביעית וכו'], וכה"ג כולם מקיימין המצוה לשתות מיין קידוש שאינו פגום, והנה לכאורה יש עצה פשוטה דיוסיף יין לכוסו ויצא מכלל פגום, אך להגר"א אינו מועיל להוציאו מתורת כוס פגום רק כשהמזיגה משבת, וכמו שהבאנו בספר הל' הגר"א ומנהגיו, (סימן קנ"ה). ואם המקדש לא שתה מלא לוגמיו כפי שצריך לכתחילה וכנ"ל, מ"מ יוצאין בדיעבד כששותים המסובים מהכוס להשלים השיעור, וכן מצאתי בחידושי מהר"ח פלאגי זצ"ל שאם לפניו עוד כוס כשמקדש, קידש גם עלה ומועיל טעימה ממנו כמו מכוס שקידש עלה, כיון שלפניו גם כוס זה כשקידש.

אמנם במ"ב סימן רע"א (ס"ק ס"ט) כתב בשם הא"ר דמה שמועיל שתיית המסובין להשלים לשיעור, היינו כשכיוון המברך להוציאם, אבל אם שתה אחר שלא כיוון עליו בברכה, ואותו אחר בירך מחדש אין יוצאין בטעימתו, ולא נתבאר אם כוונתו שלא שמע קידוש ולכן לא מועיל טעימתו, או אפילו לא יצא בברכת בורא פרי הגפן אף ששמע הקידוש לא מועיל כיון שהברכה דפה"ג שייך לקידוש, [וע"ע בדברינו במועדים וזמנים ח"ח סימן רמ"ג יעושה], וכששותה ומברך לברכת הנהנין אינו מועיל ליהוי טעימה שמעכב לקידוש, ואפשר דהטעם מפני שאסור לדבר עד שטועם ורק אז מצטרף, וא"כ הוא הדין כל המסובין אף כששתה המקדש כמלוא לוגמיו כשמצטרפין לשתיית הכוס של ברכה שיש מצוה בזה, לא יסחוו, שאם יסחוו ויחזרו לברך אינו אלא כברכת הנהנין והוי הפסק ולא מועיל ליחשב טעימת קידוש למצוה.

ולע"ד העיקר כמ"ש שיוצאין מהמקדש גם ברכת בורא פרי הגפן שענינה גם כעין שירה על היין, ואם שותים מיין שלא נפגם, והיינו מכוס המקדש, או כשהכוס הנוספת לפניו ולא טעמו ממנו, אז עדיף טפי, שהמצוה לטעום אז מן המוכחר, וראוי שלא יסחוו עד שישתו שאז השתייה מכה הקידוש ששמע בורא פרי הגפן ולא מפני שמברך עליה בעצמו בפה"ג כברכת הנהנין.

כא ב יי פ"ב מ"א
 וי"ט הלכה יא סג
 לאוין סה טו ט"ז ח"ט
 ס"י טק ט"ט כ :

כז ג מ"י פ"ד מלכות
 מ"א ה' כה סג
 לאוין קמ טו ט"ז ח"ט
 ס"י טק ט"ט כ :

כח ד מ"י ט"ז סג סכ
 ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז :

כט ה מ"י ט"ז סג סכ
 וי"ט ס"א ט"ז ט"ז ט"ז
 י"ד מ"י ק"ב ס"ד ט"ז ט"ז
 ע"י טו ט"ז ט"ז ט"ז :

ל ו מ"י פ"א מלכות
 וי"ט סג כה סג
 לאוין טו ט"ז ט"ז ט"ז
 ס"י טק ט"ט כ :

לא ו מ"י פ"ג מ"א
 קידוש המדע סג סג
 ח :

לב ח מ"י ט"ז ט"ז ט"ז
 כ"א וי"ט מ"א
 וי"ט סג ט"ז :

לג ט מ"י פ"א מלכות
 וי"ט סג כה סג
 לאוין טו ט"ז ט"ז ט"ז
 ס"י טק ט"ט כ :

לד ו מ"י פ"ג מ"א
 קידוש המדע סג סג
 ח :

מ"א. רע"ל

הכי נמי ה"כ דליכא
 ג"ל

רבינו חננאל
 אבוישכס . דחיישכס
 שסא גזירי גזירי וישכסו
 דחובין וקביעות ויבואו
 לדי קבל . א"ל ויתן
 עדים שנשורו מן הדקל
 בשבת אסור להסיק
 ב"ר ואל תשיבני ביצה
 כלמדי אל הקשה עלי .
 וישנה מה [א"י] סתור
 בביצה שני דהשבתה
 סתור לאוכלה ב"ר .
 וישנה מה [א"י] ויתקנה
 בביצה ב"ר ויתקנה
 בביצה ב"ר ויתקנה
 ע"כ ששורו מן הדקל
 לתור ב"ר סתור
 עליהן עדים סוכנין
 וספיין דק"ל א"ר
 ע"כ כי הוא גזר
 גזירי הוא סתורבן סמא
 יעלה ויתקנה וי"ט
 דק"ל און סכסין
 א"ר כותלה א"ל ב"ר
 הני סילי בדאורייתא
 אבל הוא סתורבן אסור
 אפילו לכתלה ש"י .
 ואפילו ל"ב אש דאסור
 כל דבר שיש לו מתיירין
 כגון בני עדים דלמחר
 שרו לא בשל הני סילי
 היכא דאיתא בעניה .
 אבל בני עדים כבר
 נשוי . ולפיכך בסלי
 ושיי (לפניה כ) בתורי .
 והוא ראשי רב ושמואל
 ב"ר י"ט ט"ז ר"ח נולדה
 ביה אסורה כות דהני
 בראשונה יהי סכסין

ורבנן אין מבטלין איסור לכתחילה . והע"ג דמדאורייתא חד בתי
 בטיל היינו היכא דמיערב ממילא אבל למערבניהו בידים
 לבטולי אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה
 שנפלה לתוך תשעים והשערה של חולין וחזרה ונפלה לתוך סאה

במדבר אסור דאין מבטלין איסור
 לכתחילה ומשני הני מילי בדאורייתא
 אבל בדרבנן מבטלין ומס' הפילה
 אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה
 אבל הכא לא אמרינן הכי דהפיר
 מבטלין לכתחילה ואם תאמר לעיל (ג:)
 גבי עגול דהיי תרומה דרבנן יוסוף
 עליו ויבטל וי"ל דהא דאמר בדרבנן
 מבטלין היינו דבבר שעיקרו מדרבנן
 כגון מוקפה דעיקרו איט אלא מדרבנן
 תנן דבבר דאיכא סוס דבר דאורייתא
 אלא דבבר דאיכא סוס דבר דאורייתא
 כגון דגן פירות ויזהר אפילו במקום
 שאיט אלא מדרבנן כגון בשאר פירות
 אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הגשה
 (חולין זח.) גבי ה"א פלגא דהי"א
 דתרכא דנפל בדיקולא סבר מר בר
 רב אשי לשעריהו בתיבתו פלגי
 דהי"א א"ל אכזה אל החולל בשעירי
 כו' ואין מבטלין ואמאי לא הוסיף
 עליהן עד [ששים] כדי לבטל אותם
 אלא שמע מינה כיון דשיקרי איסורו
 דאורייתא כגון היכא דאיכא כות
 *הכי נמי דליכא כות ויכא אלא
 איסור דרבנן אין מבטלין :
 ונתקלקלו

איכו השתא אשתלאי ואמרי לך רב ורבי
 יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא *הלכתא
 כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא
 אמר ר' יוחנן 'עצים שנשרו מן הדקל בשבת
 אסור להסיקן ביום טוב ואל תשיבני ביצה
 מ"ט ביצה משום דביזמא נמי חזיא לגומעה
 ולא קא שרי לה עד למחר מידע ידיע דבת
 יומא אסורה עצים דלא חזו ליומיהו אי שרי
 להו למחר אתי למיטר ביומיהו נמי שרו
 ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה
 *אמר רב מתנה 'עצים שנשרו מן הדקל
 לתוך התנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים
 ומסיקן והא קא מהפך באיסורא כיון דרובא
 דהיתרא ניהו כי קא מהפך בהיתרא קא
 מהפך והא קא מבטל איסורא לכתחילה יהני
 ותנן *אין מבטלין איסור לכתחילה יהני
 מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב
 אש דאמר כל דבר שיש לו מתיירין אפילו
 בדרבנן לא בטיל מאי איכא למיטר יהני
 מילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניהו הכא
 מקלא קלי איסורא אחמר שני ימים טובים
 של גלויות רב אמר 'נולדה בזה מותרת בזה
 ורב אסי אמר נולדה בזה אסורה בזה לימא

איכו שפסא . אם הוריתי לך אתמול בשכרותי : אשפלאי . שכתתי
 ותגנתי ויחייתי מורה זו היצר משום דקיימא לן בשאר דוכתי רב ור'
 יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשוו יפה דחיתין דר היום ומכרותי : סא
 אמר רבא . לקמן (דף טז) : סלכא כותיב ערד כפני פלג . שאמר
 לענין ביצה זו משבת ויום טוב ולקמיה
 בשני ימים טובים של גלויות נחלק
 להקל והשלישי בשני ימים טובים של
 ראש השנה נחלק להחמיר : מן סדקל .
 שנשבר בשבת : אסור לספיין ביום
 טוב . הסמוך לו : ואל תשיבני ביצה .
 שאמרתיה בזה טלדה בזה מותרת בזה
 דהכא שייך למיטר טפי : ומאי טעמא
 ביגס כיון דכיוסא . אי לאו דאסירא
 משום דטלדה בשבת הוא חזיא
 לגומעה חיה ק"ט בני אדם גומשין
 כן : ולא שרי ל"ט (מר) עד למחר
 מידע ידיע . כי שריה ליה למחר
 ואתמול לא שריה דבת יומא אסירא
 אבל ע"כ דשבת כיון דכיומיהו בלאו
 איסור מוקפה נמי לא חזו שאין מבטלין
 אש בשבת : אי שרי לפו (מר) למחר
 אפי למיטר . אם נפל בו ביום נמי
 שרו ואתמול שלא בערעט משום
 דשבת לא חזו להסקה : וסא קא
 מהפך באיסורא . כשמוכין בבתר
 מזוית לזוית : כפיסרפא מספך .
 שהאיסור בטל ברוב : וסא קאכטל
 איסור בידים . ותנן אין מבטלין
 איסורי לכתחילה דא"ג : דאיסורא בטיל
 ברובא הני מילי היכא דמיערב בידים
 ממילא אבל לערבו ויבטולי בידים
 אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה
 מ"ט) סאה תרומה שנפלה לתוך
 תשעים והשערה וחזרה ונפלה סאה
 של חולין אם שונג מותר ואם מחד
 הפילה לאכזה סאה לחרונה כדי
 להשלים מזה חולין להעלות את
 התרומה אסור : בדאורייתא . כגון
 תרומה : אבל בדרבנן . כגון מוקפה
 דהכא : של גלויות . שאין עתהן אהו
 ללא בני גלויות הרחוקים מבית דין
 ואין השלוחין יכולין להגיע אללה
 מולאם מרע עד י"ט להודיעם באיזה
 יום נקבע החדש אם בזמם שלשים

אם ביום שלשים ואחר ועשין ב' עיני ו"ט מספק ומדאורייתא ביום הראשון שבתון וכוונם השבועי שבתון וכו' (ל) מפורסם בוס . דחד מנייהו
 נזיל הוא וזמנה נפסק שריא : אפורס בוס . כדמפרס ואזיל : לימא קפכר רב אפי קדושא אפס היא . חכמים קבעום על בני גולה לעשותם
 לדורות מתחמת ספק זה והטילות עליהם כחומר יום ארץ : וסא רב אפי מנדיל . ומכרך המנדיל בין קדש לחול דקבכר קים לן בקביעה
 דירחא וי"ט שני חול גמור הוא משום מנהג אבותינו שלא ידעו בקביעת החדש כחוננו ועשאוים מספק מחליהן לחתנו עשין אונים : ספוקי
 מספקא ל"ט . אם הק חכמים הוא שהטעם על הגלויות לחרות ואפילו ירבו בהם חכמים ידעי בקביעת החדש כחוננו ועשאוים מספק מחליהן לחתנו עשין אונים : ספוקי
 נודברי סופרים כיום ארץ לא אם קן עשאוים מחליהן מספק וחד מנייהו חול ולמחן דקיס ליה בקביעה דירחא כפי אכדולי : כוסים דרב אפי
 מספקא . דאסיר : קים לן בקביעה דירפא . על ידי השגתן שמתבין חוליהו אט למדים אש גרזא ביום שלשים אם לאו : ועבדין פרי
 יומי . אלמא חק קבוע הוא מהקנת חכמים על ישראל הרחוקים לעשות ואפילו בלא ספק הלכך כחד יומא אריכא סיניא : יפומי דרב
 מספקא . שאינו חק אלא מוצאת הספק החמורים עליהם הגלויות : בראשונה . קדם שקלקלו הכותים והשיאו הם משואות ביום שלא קבעו
 בו החדש כדי להטעות את ישראל : משאין משאום . כמו להעלותם מאחת העשין מן העיר (זופטים ט) (סימן) תבערה ובראש השנה מפרס
 להו ובהן היו ורשעין כל בני הגלויות הקרובים והרחוקים את קביעת החודש ולא היו עושין אלא י"ט אחד בכל טוקום : שישו שלוחים יאליס .
 ועד מקום שסול להגיע בתוך התשעה עשר ימים הם נודיעים ועושין יום אחד והשאר עושין שני ימים : ואילו בעלו ספומים . הדרין
 ועבדין משואות ובראש ההרים ידעו הכל : ועכדי פד יומא . בכל הזכאה האזודע נמי היכא דמטו שלוחין קדים י"ט עבדי חד יומא : שמע
 מיהו לא קבעום עליהם בתקנה לחרות : דגורי סלכוס גורא . שלא יצטסקו בתורה וישתכח סוד העיצור מכם ותעבדו נמי חד יומא
 ואחי לקלקלי ולעשות חסר עלה ומלח חסר ותאלע תנן בפסא : אפורס בוס . שיהו דאחי חוק קבוע לחזות כיום ארץ מדרבנן שמתחילה
 לא מתחמת ספק והטעם לעשות : כל סיום . יום שלשים של לילון ומכעניו היו אסורין בגלילה סמא יצאקם החדש למחר ומלח : שהלילה
 היה י"ט שכן כל ימים מולין לעשות ואי הלכנה אזלי יטאזו וכל עשה שכתין עד שכתין היו מקבלין עתהן ומקדשן החדש בו ביום :
 ונתקלקלו

[קמן ס:]

שבת כה. פ"ט

[פ"ר ט"ז ס"ה
דחומות]

ר"ס כה

ט"ז
[כמסדה דר"ט
י"א]

גלוין
הש"ס

ג"מ וסא רב
אחי מנדיל .
עין ריעבא
סוסד' מו ט"א
ד"ס וסלכא :
רובי ד"ס ותנן
וכו' היש נדבר
שקידו . ע"י
ספחים דף ג'
ע"ל ח"ט ד"ס
(לסיני) :

מקצתן נשברין מחול ועכשיו בשבת ננערו לשבור ואסורין גזרה שמא יעלה ויתלוש והשתא דמיא לביצה דהיא אסורה משום גזרה גם כן:

אבל כדרבנן מנבלין. פירוש ובדבר שאין בו אוכל כלל דומיא דעצים כמו שפירש רש"י ז"ל וממנו תלמוד ותודן. ויש מפרשים דאפילו כדרבנן והוא שאינו של אוכל לא התירו אלא בדאיתא תרתי נמי חדא שנפלו לתוך התנור עצמו דהיא מלתא דלא שכיחא ועוד דמיקלא קלי איסורא כראסיקא דעל הא סמין. ויש מפרשים דדוקא באיסורא דרבנן דלית לה עיקר מדאורייתא אבל חצי זית של חלב כיון דאית ליה עיקר מן התורה לא מבטלין כדמוכח פרק גיד הנשה. והרמב"ם ז"ל שכתב דמבטלין בשר עוף בחלב אמרו בתוספות דלא נהיר דהא מכל מקום אית ליה עיקר מן התורה שהי איסור בשר בחלב דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון:

איתמר שני ימים של גלויות. פירוש בכל שני ימים מיירי חוץ מראש השנה וקרי של גלויות לפי שאין עושין אותן אלא בני הגולה דלא הוו מטו שלוחין אבל בני ארץ ישראל אינם עושים אותם אלא יום אחד וכן פירש רש"י ז"ל:

רב אמר נולדה בזה מותרת בזה. וכן הלכתא כותיה דרב. וכן שבת ויום טוב נולדה בזה אסורה בזה ובין יום טוב ראשון בין יום טוב שני בין שבת ואחריו יום טוב בין יום טוב ואחריו שבת וטעמא משום הכנה:

ירושלמי שירי מדורה שירי פתילה שירי שמן שכבו בשבת מחו להדליק ביום טוב. רב ור' חנינא אמרי אסור ור' יוחנן אמר טותר. ופריך התם מיחלפא שיטתיה דרב תמן אמר שתי קדושות וכאן חדא קדושה. ולא משני התם מירי. ורבינו יצחק ז"ל פירש דאיכא לשנויי כדמשנינן הכא גבי ביצה דשבת ויום טוב דבהכנה דרבה פליגי שהפתילה והלפידים שהודלקו היום הם נוחות יותר להדלק למחר והכנה היא וכן השמן שהודלק היום נעשה צלול והוא נוח להדלק למחר. וכיון שכן קיימא לן כרב ואין מדליקין אותן ביום טוב שלאחר השבת אלא אם כן הרבה עליהם דבר מוכן אבל מה שנשאר מיום טוב ראשון מותר ליום טוב שני של גלויות. וכן נמי אסור בשני ימים של ראש השנה. ומהאי טעמא נוהגין במקצת מקומות להכין שתי פמוטות לשבת ויום טוב הסמוכין. ורבינו שמשון ז"ל כתב דלאו הכנה הוא לפום גמרא דילן והלכה כר' יוחנן:

והא רב אסי מבדיל מיומא טבא לחברה פירש רש"י ז"ל שהיה אומר המבדיל בין קדש לחול כר' כמו שפירש ז"ל. ונראה דרישא דהבדלה נקט ולא שיהא הותם כן דאם כן אזוי לזולתי ביה אלא היה הותם המבדיל בין קדש לקדש או בין קדש חמור לקדש הקל. ומכל מקום שמעין דשתי קדושות הן וכאילו הראשון קדש גמור מן התורה והשני חול אלא דקדושה רבנן משום ספקא דבני גולה ולא חשיב ליה קדושה אחת וכיומא אריכתא. רב אסי ספוקי מספקא ליה. הקשה הריטב"א דמשום ספקא היכי מחית נפשיה לומר הבדלה ובספק בריכה שאינה צריכה שיש בה משום לא תשא. ותירץ כי באמצע התפלה היה מבדיל והיה חותם בברכת יום טוב. ואי נמי כיון דמדאורייתא חול גמור הוא לדברי הכל וחזי להבדלה ליכא משום ברכה לבטלה דאיסור ברכה לבטלה דרבנן היא כדפירש רבינו תם ז"ל במסכת ברכות וחזיב הבדלה מדאורייתא בין קדש לחול וכיון שכן שפיר איכא לברוכי על הספק דכל ברכות של תורה אם הוא ספק יכול לברך על ספקן. ומיהו רב אסי לגרמיה הוא דעבד ולית הלכתא כותיה:

מסתברא דהאידידא דידעי בקיבועא דירחא כו'. ואף על גב דהתם פרק לולב וערבה אמרינן דלא ידעי בקיבועא דירחא התם הוא קודם שתיקן הלל העיבור והכא לאחר שתיקן הלל העבנו וקבע המועדות. ואי נמי התם הכי קאמר עשינו עצמנו בכל דינינו כאילו לא ידעי בקיבועא דירחא שהרי אנו עושין שני ימים משום מנהג אבותינו. וכן תירץ הריטב"א ז"ל וכבר הארכתי בזה בפרק לולב וערבה. ואף על גב דאמנהגא לא מבכרינן ואנו מקדשין ומבכרין ביום שני. היינו משום דהוא יסוד חכמים וכשגזרו עלינו לנהוג כמנהג אבותינו כך גזרו עלינו לנהוג ביה באיסור מלאכות ותפלות וברכות:

פירש נ"ד דאפשר דכיון שנעשו אברים הוו להו כגורגורות דתמרים דבליטא ועוד סגי:

רב אשי אמר לעולם. ספק יום טוב ספק חול הוה ליה דבר שיש לו מתירין. ומאי קא פרק רב אשי דהא אנן לעיל לא פרכינן מן התערובת אלא מן הביצה עצמה היכי קתני וספקא אסור דספקא דרבנן היא ולקולא. ורש"י ז"ל פירש דרב אשי מלתא אגב אורחיה קא משמע לן ולדוגמא נקט האי לישנא. והכי קאמר כשם שההמירד באיסורא דרבנן על ידי תערובת שאפילו אינו דבר חשוב כיון שהוא דבר שיש לו מתירין שלא יבטל אפילו באלף. כך החמירו בספקו דכל שהוא דבר שיש לו מתירין כגון ביצה זו שעכשיו היא אסורה ולערב מותרת ואף על פי שהיא בספק ספיקא דרבנן אזלינן לחומרא. ורב אשי ודאי דין דבר שיש לו מתירין אתא לאשמועינן ואפילו בספקא דרבנן אבל באוקימתא דמתניתין כרבה סבירא ליה. ודוקא מין במינו בין לח בלח בין יבש ביבש:

פשיטא היא ואמה שריא. פירוש לאו מביצה קא פריך דהיא ודאי איצטרך לאפוקי מדבית הלל דאסרי ואף על פי דר' אליעזר שמותי. אלא מאמה קא פריך פשיטא וכן פירש רש"י דאמר אפילו לבית הלל שריא ומאמה קא פריך. ואלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורין. פירש הריטב"א ז"ל דלענין מוקצה לא סבירא ליה לר' אליעזר כבית שמאי אף על פי דשמותי הוא דבית שמאי לית להו מוקצה כדאמר רב נחמן לעיל ולר' אליעזר שמעינן ליה בפרק בתרא דאית ליה מוקצה:

חזרבררה ולאכילה עומדת. פירוש ואי מוקצה דרבנן קיימא לן כר' אליעזר משום דבדרבנן יש ברירה ואי מוקצה דאורייתא לית הלכתא כותיה משום דקיימא לן אין ברירה בדאורייתא:

גוזמא קתני פירוש ולעולם בתרנגולת לאכילה ולאפוקי מדבית הלל קאמר דהיא וביצתה מותרות:

עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בן יעקב כו'. פירוש דלקמן פליגי באפרות שונלי בחול דלרבנן מותר אפילו לא נתפתת עיניו ולר' אליעזר בן יעקב אסור אלא אם כן נתפתחו עיניו. אבל לא יצא לאויר העולם לא פליגי אלא אפילו רבנן מודו דאסור. והילכך אפילו נאמר דרבי אליעזר סבר לה כרבנן ולא כר' אליעזר בן יעקב מכל מקום אפרוח בקליפתו שלא יצא לאויר העולם אסור הוא אלא גוזמא קתני ולומר בקליפתו אפילו לא נתפתחו עיניו. וכתב הריטב"א ז"ל דלגבי ביצה ואפרוח אשמועינן רבותא אבל אמה וקליפתו נקט לגוזמא אבל לא קאמר אפרוח בקליפתו משום גוזמא ולא הוה נקט איסורא בלשון התיירא חס ושלום עד כאן: **כר'** אליעזר דאמר כו'. פירוש שתי קדושות חלוקות בקדושתן וכיון דהן חלוקות בדינם לענין עירוב וביצה אבל לא שיהא אחד מהן חול כדאמרינן לגבי שני ימים של גלויות דקרי להו שתי קדושות:

רב אמר נולדה בזה אסורה בזה. וכן הלכה כדלקמן דכיון דבו ביום אסורה משום לידה כן נמי אסורה למחר דאילו נולדה למחר אסורה היתה. ויש מפרשים דאם היו שני ימים של גלויות באחד בשבת ובשני בשבת ונולדה בשבת מדינא שריא לרב ביום טוב שני בשני ימים של גלויות דנולדה בזה מותרת בזה אלא שלא רצו חכמים לחלוק בשום שבת ויום טוב. וכן הדין בדבר הנלקט או הניצוד אפילו בשביל גמרי דומיא דביצה:

מהו למטוינתו האידידא. פירוש על ידי עירובי תבשילין:

ה' ד' ע"ב

אמר ליה איכו השתא אישתלאי. פירוש לולי שעכבת עד עתה שגיתי ואמרת לך מותר:

עצים שנשרו מן הדקל. פירוש שנשבה הרוח ושבחתן. ואף על גב דר' יוחנן לית ליה מוקצה כדפסק כר' שמעון במסכת שבת מכל מקום באיסור דמחזיר מודה לפי שאין הכן במחזיר: **ואל** תשיבני ביצה כו'. וא"ת ומאי ראיא דביצה דשאני ביצה לדידיה דהיא אסירא משום משקין שזבו ודי לאוסרה ליום אחד אבל באיסור מוקצה דין הוא דליתסר לשני ימים. וי"ל דאפילו באיסור מוקצה הוי מוכן משבת ליום טוב כיון דשתי קדושות הן. ויש מפרשים דלא נשברו עכשיו בשבת לגמרי אלא דכבר היו

